

Drept procesual civil
Vol. III. Căile de atac. Procedurile speciale

Pentru a sublinia faptul că un text din Codul de procedură civilă a fost preluat *ad litteram*, s-a folosit culoarea roșie în scrierea numărului articolului vizat.

Prof. univ. dr. **Mihaela Tăbărcă**
Judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție

Drept procesual civil
Vol. III. Căile de atac. Procedurile speciale

Respectați cartea și legea!

Atragem atenția asupra faptului că, în baza Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau amendă reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe (art. 140). Prin reproducere se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă (art. 14).

De asemenea, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă punerea la dispoziția publicului, inclusiv prin internet ori prin alte rețele de calculatoare, fără drept, a operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, indiferent de suport, astfel încât publicul să le poată accesa în orice loc sau în orice moment ales în mod individual (art. 139⁸).

Copyright © 2017, Editura Solomon

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Solomon.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii Solomon.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TĂBÂRCĂ, MIHAELA

Drept procesual civil / Mihaela Tăbârcă. - Ed. a 2-a. - București : Editura Solomon, 2017

3 vol.

ISBN 978-606-94050-5-5

Vol. 3 : Căile de atac : procedurile speciale. - 2017. - ISBN 978-606-94050-8-6

347.91/.95

Editura Solomon

Tel.: 0725.356.750

E-mail:

office@editurasolomon.ro

redactie@editurasolomon.ro

Website:

www.editurasolomon.ro

Cuprins

1. CĂILE DE ATAC	1
1. Dispoziții generale.....	2
1.1. Enumerarea și clasificarea căilor de atac	2
1.2. Reguli comune pentru folosirea căilor de atac.....	7
1.2.1. Legalitatea căii de atac	7
1.2.2. Subiectele căilor de atac.....	16
1.2.3. Ordinea exercitării căilor de atac	24
1.2.4. Unicitatea căii de atac	30
1.2.5. Partea din hotărâre care poate fi atacată.....	35
1.2.6. Înțelegerea părților în căile de atac	39
1.2.7. Achiesarea la hotărâre	41
1.2.8. Măsurile de administrare judiciară.....	44
2. Apelul	45
2.1. Dispoziții generale	45
2.2. Formele apelului	45
2.2.1. Apelul principal.....	45
2.2.1.1. Obiect	45
2.2.1.3. Cererea de apel.....	65
2.2.1.3.1. Cuprins	65
2.2.1.3.2. Efectele cererii de apel	72
2.2.2. Apelul incident	91
2.2.2.1. Legitimarea procesuală	91
2.2.2.2. Scopul apelului incident.....	94
2.2.2.3. Termenul de declarare	95
2.2.2.4. Întâmpinarea la apelul principal.....	97
2.2.2.5. Cererea de apel.....	97
2.2.2.6. Întâmpinarea la apelul incident	99
2.2.2.7. Efectul introducerii apelului incident.....	99
2.2.2.8. Judecata apelului incident	99
2.2.3. Apelul provocat.....	100
2.2.3.1. Legitimarea procesuală	100
2.2.3.2. Scopul apelului provocat.....	102
2.2.3.3. Termenul de declarare	102
2.2.3.4. Întâmpinarea la apelul principal.....	103
2.2.3.5. Cererea de apel.....	103

2.2.3.6. Întâmpinarea la apelul provocat	104
2.2.3.7. Efectul introducerii apelului provocat.....	105
2.2.3.8. Judecata apelului provocat	105
2.2.4. Asemănări și deosebiri între apelul principal, apelul incident și apelul provocat	106
2.3. Procedura de judecată	108
2.3.1. Depunerea cererii de apel.....	108
2.3.2. Instanța competentă.....	119
2.3.3. Pregătirea judecării apelului.....	119
2.3.4. Dispoziții speciale privind judecata	121
2.3.5. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel	127
2.3.5.1. Păstrarea sentinței.....	128
2.3.5.2. Schimbarea sentinței	129
2.3.5.3. Anularea sentinței.....	136
2.3.5.3.1. Evocarea fondului/trimiterea cauzei spre rejudecare	136
2.3.5.3.2. Trimiterea cauzei la instanța/organul cu activitate jurisdicțională competent	144
2.3.5.3.3. Respingerea cererii ca inadmisibilă.....	146
2.3.5.3.4. Respingerea cererii ca nefiind de competența instanțelor române	146
2.3.5.3.5. Reținerea cauzei pentru judecarea în primă instanță	146
2.3.5.3.6. Reținerea cauzei spre judecare	147
2.3.6. Restituirea dosarului	148
3. Căile extraordinare de atac.....	149
3.1. Recursul	149
3.1.1. Dispoziții generale	149
3.1.2. Formele recursului	149
3.1.3. Obiectul recursului.....	150
3.1.4. Sesizarea instanței de recurs.....	160
3.1.4.1. Legitimarea procesuală și reprezentarea părților	160
3.1.4.2. Termenul de declarare	163
3.1.4.3. Cererea de recurs.....	167
3.1.4.4. Motivele de casare.....	182
3.1.5. Procedura de judecată	206
3.1.5.1. Depunerea recursului.....	206
3.1.5.2. Efectele cererii de recurs	219
3.1.5.3. Instanța competentă.....	225
3.1.5.4. Pregătirea judecării recursului.....	226

3.1.5.5. Procedura de filtrare a recursurilor.....	228
3.1.5.6. Judecata recursului	243
3.1.5.7. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de recurs	247
3.1.5.8. Efectele casării	257
3.1.5.9. Judecata în fond după casare.....	259
3.1.5.10. Restituirea dosarului.....	268
3.2. Contestația în anulare.....	269
3.2.1. Dispoziții generale	269
3.2.2. Contestația în anulare de drept comun.....	272
3.2.2.1. Motive	272
3.2.2.2. Admisibilitate	276
3.2.3. Contestația în anulare specială.....	283
3.2.4. Judecarea contestației în anulare.....	301
3.2.4.1. Cererea	301
3.2.4.2. Părțile contestației în anulare	302
3.2.4.3. Termen de exercitare	304
3.2.4.4. Instanța competentă.....	305
3.2.4.5. Suspendarea executării.....	305
3.2.4.6. Procedura de judecată.....	307
3.3. Revizuirea	311
3.3.1. Dispoziții generale	311
3.3.2. Obiect.....	312
3.3.3. Motive.....	321
3.3.4. Judecata revizurii	370
3.3.4.1. Instanța competentă.....	370
3.3.4.2. Cererea de revizuire	373
3.3.4.3. Părțile revizurii.....	375
3.3.4.4. Termen de exercitare	376
3.3.4.5. Procedura de judecată.....	383
2. PROCEDURILE SPECIALE	391
1. Procedurile speciale	392
2. Procedura divorțului	392
2.1. Dispoziții comune	392
2.1.1. Instanța competentă.....	393
2.1.2. Cererile în procesul de divorț.....	398
2.1.2.1. Cererea de divorț.....	398
2.1.2.2. Cererea reconvențională.....	400
2.1.2.3. Cereri accesorii și incidentale	403

2.1.3. Măsurile provizorii.....	406
2.1.4. Aspecte privitoare la procedura de judecată.....	409
2.2. Divorțul pe cale judiciară. Forme	423
2.2.1. Divorțul remediu	423
2.2.1.1. Divorțul prin acordul soților.....	423
2.2.1.2. Divorțul din motive de sănătate	429
2.2.2. Divorțul din culpa soților	429
3. Procedura punerii sub interdicție judecătorească	431
4. Procedura de declarare a morții.....	439
5. Măsurile asigurătorii și provizorii.....	446
5.1. Măsurile asigurătorii	447
5.1.1. Sechestrul asigurător	447
5.1.2. Poprirea asigurătorie	463
5.1.3. Sechestrul judiciar.....	465
5.2. Măsurile provizorii în materia drepturilor de proprietate intelectuală.....	475
6. Procedura partajului judiciar.....	481
6.1. Partajul prin bună învoială	487
6.2. Partajul judiciar	489
6.2.1. Încheierea de admitere în principiu.....	490
6.2.2. Partajul propriu-zis.....	494
6.2.2.1. Partajul în natură	496
6.2.2.2. Atribuirea bunului	500
6.2.2.3. Vânzarea bunului.....	505
6.2.2.4. Hotărârea de partaj	509
7. Procedura ordonanței președințiale.....	511
7.1. Condiții de admisibilitate	511
7.1.1. Urgența.....	513
7.1.2. Caracterul vremelnic al măsurii	518
7.1.3. Neprejudicarea fondului.....	521
7.2. Judecata ordonanței președințiale	523
7.3. Hotărârea.....	531
8. Cererile posesorii.....	535
8.1. Aspecte generale	535
8.2. Procedura de judecată	540
9. Procedura ofertei de plată și consemnațiunii	546
9.1. Aspecte generale	546
9.2. Procedura necontencioasă a ofertei de plată	548
9.3. Oferta de plată în fața instanței	553

10. Procedura ordonanței de plată	555
10.1. Aspecte generale	555
10.2. Procedura de judecată	560
11. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă	576
12. Evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept.....	603
12.1. Aspecte generale	603
12.2. Procedura de evacuare	607
12.3. Dispoziții speciale	614
13. Procedura privitoare la înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii	617
14. Procedura refacerii înscrisurilor și hotărârilor dispărute	626
14.1. Aspecte generale	626
14.2. Refacerea dosarelor sau înscrisurilor dispărute în cauzele în curs de soluționare	626
14.3. Refacerea hotărârilor dispărute	629
15. Cauțiunea judiciară	633

cauzei¹⁾. Aceasta deoarece, în condițiile art. 501 alin. (4), în cazul rejudecării după casare, cu reținere sau cu trimitere, sunt admisibile orice probe prevăzute de lege.

Depunerea
înscrisurilor

293. Întrucât recursul poate fi soluționat pe fond în procedura filtrului, art. 492 alin. (1) C.proc.civ. a impus ca înscrisurile noi să fie depuse, sub sancțiunea decăderii, odată cu cererea de recurs, respectiv odată cu întâmpinarea.

Totuși, art. 492 alin. (2) prevede că în cazul în care recursul urmează să fie soluționat în ședință publică, pot fi depuse și alte înscrisuri noi până la primul termen de judecată.

Verificarea
înscrisurilor

294. Dacă înscrisul depus de una dintre părți este contestat de adversar ori instanța are îndoială asupra veridicității lui, se va putea dispune verificarea de scripte sau se va declanșa procedura falsului, care sunt incidente procedurale în legătură cu înscrisurile, astfel încât prin administrarea lor nu se contravine prevederilor art. 492 C.proc.civ.

Desigur, atât verificarea de scripte, cât și procedura falsului pot avea ca obiect numai înscrisurile noi depuse în recurs.

3.1.5.7. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de recurs

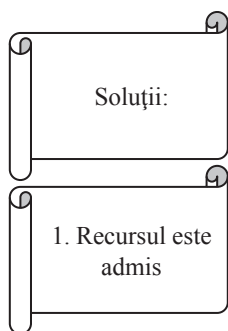
Soluții pronunțate
de orice instanță
de recurs

295. În condițiile art. 496 alin. (1), în cazul în care recursul a fost declarat admisibil în principiu, instanța, verificând toate motivele invocate și judecând recursul, îl poate admite, îl poate respinge sau anula ori poate constata perimarea lui.

Deși numai recursul soluționat la instanța supremă este „declarat admisibil în principiu”, așa cum prevede art. 493 C.proc.civ., totuși art. 496 alin. (1) C.proc.civ. trebuie citit în sensul că se referă, în mod generic, la soluțiile pe care le poate pronunța orice instanță de recurs.

Decizie în
interesul legii

¹⁾ În interpretarea legislației anterioare noului Cod de procedură civilă, Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția Unite a pronunțat *Decizia nr. 14/2013*, publicată în M. Of. nr. 655 din 24 octombrie 2013, prin care a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 312 alin. (4) din Codul procedură civilă de la 1865, în procesele începute anterior intrării în vigoare a Legii nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, în cazul rejudecării cauzei la un alt termen de judecată decât la cel la care s-a dispus admiterea recursului și casarea cu reținere a hotărârii atacate de către curțile de apel și tribunale, prevederile art. 305 C.proc.civ. nu sunt aplicabile.

Detalierea soluțiilor ce pot fi pronunțate de instanța supremă, respectiv de tribunale sau de curțile de apel, după admiterea recursului, este făcută prin art. 497 și art. 498 C.proc.civ.

296. Pornind de la prevederile art. 496 alin. (1) C.proc.civ., soluțiile pe care le poate pronunța instanța de recurs sunt de:

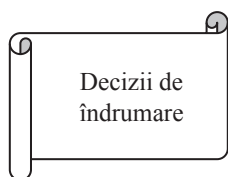
296-1. admitere a recursului

Instanța admite recursul atunci când sunt găsite întemeiate unul, mai multe sau toate motivele de casare.

O asemenea soluție poate fi pronunțată fie în procedura filtrului, în condițiile art. 493 alin. (6) C.proc.civ., fie în procedura reglementată de art. 493 alin. (7) C.proc.civ.

Conform **art. 496 alin. (2)**, în caz de admitere a recursului, hotărârea atacată poate fi casată, în tot sau în parte.

Textul stabilește faptul că, după admiterea recursului, singura soluție pe care o pronunță instanța este aceea de casare a hotărârii¹⁾.

¹⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „1. Instanța de recurs, în cazul în care admite recursul pentru netemeinicie, și când nu este necesară administrarea de probe noi poate să modifice hotărârea atacată și să dea o soluție contrară celei pronunțate de prima instanță; 2. Instanța judecând în recurs, dacă constată că prin hotărârea atacată nu au fost soluționate toate capetele de cerere ale acțiunii sau acelea pe care era obligată să le soluționeze din oficiu, va casa în parte hotărârea, restituind cauza spre rejudecarea lor. În această situație casarea se va face cu trimitere și pentru capetele care fuseseră soluționate de prima instanță, dacă, în privința lor, soluția dată este nelegală sau netemeinică; 3. Când părțile au pus concluzii numai cu privire la recurs, instanța nu poate trece la judecata fondului fără a le da posibilitatea să-și facă apărarea în fond. Dacă părțile sunt prezente și pot pune concluzii în fond, iar probele socotite necesare pot fi de îndată administrate, judecata în fond după casare se poate face în aceeași ședință în care s-a judecat și recursul. În caz contrar, instanța va dispune amânarea în vederea judecării fondului, citând părțile care nu au cunoștință de termen.” – Plenul Trib. Suprem, Decizia de îndrumare nr. 16/1959, *apud* S. Zilberstein, V. Ciobanu, *Îndreptar...*, p. 146; „În cazul în care procurorul a declarat recurs în favoarea uneia dintre părți, instanța, admitând acest recurs, nu va putea modifica sau casa hotărârea în defavoarea acelei părți. Ea va putea proceda în acest fel numai în cazul în care procurorul ar fi transformat, înăuntrul termenului stabilit pentru introducerea căii de atac, recursul declarat inițial într-un recurs în favoarea celeilalte părți. În cazul în care se admite recursul declarat de parte, va fi admis și recursul declarat de procuror în favoarea acesteia chiar dacă hotărârea de admitere a fost determinată de motivele invocate de parte.” – Plenul Trib. Suprem, Decizia de îndrumare nr. 1/1966, *apud* S. Zilberstein, Fr. Deak, A. Petrescu, C. Bîrsan, V.M. Ciobanu, L. Mihai, *Îndreptar interdisciplinar de practică judiciară*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 342.

Întinderea casării depinde de ceea ce s-a criticat, precum și de temeinicia criticilor. În cazul în care hotărârea a fost criticată în întregime, iar instanța de recurs consideră că hotărârea în întregul ei este nelegală, casarea va fi totală. Dacă recurentul a limitat criticile numai la anumite aspecte ori, deși recurentul a criticat hotărârea în întregime, instanța găsește că sunt întemeiate numai anumite critici, care impun rejudecarea în parte a procesului, casarea va fi parțială¹⁾;

2. Recursul este respins

296-2. respingere a recursului

În procedura filtrului, potrivit art. 493 alin. (6) C.proc.civ., recursul poate fi respins ca nefondat atunci când contravine jurisprudenței constante a Înaltei Curți de Casație și Justiție, deciziilor asupra recursurilor în interesul legii ori hotărârilor prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

Dacă recursul este judecat în ședință publică, la instanța supremă sau la orice altă instanță competentă, recursul poate fi respins ca nefondat atunci când niciunul dintre motivele de casare nu este întemeiat, hotărârea atacată fiind considerată legală.

De asemenea, dacă recursul este judecat în ședință publică la tribunal sau la curtea de apel, poate fi respins în temeiul unei

¹⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „împrejurarea că, prin prezenta decizie, s-a dispus rejudecarea apelului pârâtului cu privire la motivele de apel privind cererea în revendicare (cu excepția celor referitoare la calitatea autorului reclamanților de titular al dreptului de proprietate la momentul deposedării de către stat, drept dobândit prin contractul de vânzare-cumpărare din anul 1941 și la constatarea calității pârâtului de dobânditor de bună-credință) și, totodată, s-a statuat asupra legalității deciziei recurate din perspectiva corectei mențineri a dispoziției primei instanțe de respingere a cererii reconvenționale, nu conduce la casarea în parte a deciziei recurate.

O asemenea soluție ar fi fost posibilă doar dacă instanța de apel s-ar fi pronunțat ea însăși asupra cererilor deduse judecării și ar fi adoptat dispoziții distincte cu privire la acestea, caz în care această instanță de recurs ar fi putut dispune menținerea deciziei de apel în privința cererii reconvenționale.

Instanța de apel a respins însă apelul ca nefondat, iar casarea parțială nu poate fi dispusă în considerarea motivelor de apel, dat fiind că apelul are un caracter unitar și se impune a fi soluționat prin adoptarea unei soluții unice.

Cu ocazia rejudecării însă instanța de apel va ține seama de dezlegările și îndrumările din prezenta decizie, urmând a menține sentința în ceea ce privește cererea reconvențională, indiferent de modul de soluționare a motivelor de apel referitoare la cererea principală.” – ICCJ, s. I civ., dec. nr. 3163/2014, pe www.scj.ro.

excepții procesuale cum ar fi tardivitatea¹⁾, lipsa de interes, lipsa de calitate procesuală, exercitarea *omisso medio* etc.

La instanța supremă, respingerea în temeiul unei excepții procesuale se face în procedura filtrului, potrivit art. 493 alin. (5) C.proc.civ.;

3. Recursul
este anulat

296-3. anulare a recursului

La instanța supremă, recursul este anulat în procedura filtrului dacă nu îndeplinește cerințele de formă menționate la art. 486 alin. (2) și (3) C.proc.civ. și la art. 490 alin. (1) C.proc.civ., precum și dacă motivele de casare invocate și dezvoltarea lor nu se încadrează²⁾ în cele prevăzute la art. 488 C.proc.civ.

La celelalte instanțe, anularea poate fi dispusă în ședință publică atunci când: recursul nu a fost depus la instanța care a pronunțat hotărârea atacată; recursul nu este motivat ori motivele de recurs nu se încadrează în motivele prevăzute la art. 488 C.proc.civ.; recursul a fost introdus de o persoană care nu-și dovedește calitatea de reprezentant, în condițiile art. 82 alin. (1)

¹⁾ Deși din art. 485 alin. (2) C.proc.civ. pare a se desprinde ideea că numai intimatul este îndreptățit să invoce excepția tardivității recursului, față de caracterul imperativ al normelor care reglementează termenele de exercitare a căilor de atac este în afară de orice discuție că și instanța de recurs poate invoca tardivitatea.

²⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „întrucât recurentul nu s-a conformat exigențelor cerute de art. 303 alin. (2) C.proc.civ., neindicând în cererea sa vreunul din motivele de casare și de modificare prevăzute de art. 304 C.proc.civ., și nu a formulat critici care să permită încadrarea lor din oficiu într-unul din cazurile expres și limitativ prevăzute de textul legal sus-menționat, rezumându-se la expunerea unor succesiuni de fapte și afirmații, pe care nu le-a structurat din punct de vedere juridic, nesubliniind relevanța pe care acestea o prezintă pentru cazurile limitativ prevăzute de lege – care permit analiza, în faza de atac a recursului, a hotărârii date în apel, se aplică sancțiunea nulității recursului, conform art. 306 alin. (3) C.proc.civ., raportat la art. 303 alin. (2) C.proc.civ.” – C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 3645/2001, în *Practică judiciară civilă pe anii 2001-2002*, p. 528; „Împrejurarea că instanța de apel, cu prilejul dezbaterilor, a limitat apărătorului reclamantului timpul pentru expunerea concluziilor orale reprezintă o chestiune de administrare a ședinței de judecată, atribut exclusiv al judecătorului conform art. 128 alin. (3) C.proc.civ. care statuează că „în caz de trebuință, președintele poate da cuvântul de mai multe ori, putându-l margini în timp de fiecare dată” și nu poate constitui critică de nelegalitate potrivit dispozițiilor art. 304 C.proc.civ., astfel încât recursul va fi anulat.” – ICCJ, s. I civ., dec. nr. 3107/2014, pe www.scj.ro

4. Recursul este perimat

Soluționarea pe fond a recursului

Regula pentru instanța supremă

teza a II-a C.proc.civ.; recursul nu este timbrat sau a fost formulat de o persoană lipsită de interes¹⁾;

296-4. constatare a perimării recursului

Perimarea recursului poate fi constatată în condițiile stabilite prin art. 416-421 C.proc.civ.

297. Recursul este soluționat pe fond²⁾ prin verificarea tuturor motivelor invocate de către recurent și, dacă este cazul, a motivelor de ordine publică invocate de intimat, de procuror sau de instanță din oficiu.

Urmare a soluționării pe fond a recursului, acesta poate fi admis sau respins.

298. Atunci când recursul este judecat la Înalta Curte de Casație și Justiție, art. 497 prevede că Înalta Curte de Casație și Justiție, în caz de casare, trimite cauza spre o nouă judecată instanței de apel care a pronunțat hotărârea casată ori, atunci când este cazul și sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480 alin. (3), primei instanțe, a cărei hotărâre este, de asemenea, casată. Atunci când interesele bunei administrări a justiției o cer, cauza va putea fi trimisă oricărei alte instanțe de același grad, cu excepția cazului casării pentru lipsă de competență, când cauza va fi trimisă instanței competente sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent potrivit legii. În cazul în care casarea s-a făcut pentru că instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești sau când s-a încălcat autoritatea de lucru judecat, cererea se respinge ca inadmisibilă.

În aplicarea acestui text, după admiterea recursului în temeiul art. 488 alin. (1) pct. 1-3, 5-6 și 8 C.proc.civ., regula pentru instanța supremă este casarea cu trimitere, iar nu cu reținere.

¹⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „întrucât prin nerespectarea excepției invocate de cealaltă parte recurentul nu a suferit niciun prejudiciu, nu justifică interesul în promovarea căii de atac, ceea ce impune respingerea recursului ca efect al admiterii excepției lipsei interesului.” – C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1080/R/2000, în *Juridica nr. 7-8/2001*, p. 352.

²⁾ Soluționarea pe fond a fondului recursului presupune că recursul însuși nu este soluționat în temeiul unei excepții procesuale, iar nu neapărat faptul că se face o analiză a fondului cauzei. Prin urmare, chiar dacă soluția recurată a fost pronunțată în temeiul unei excepții procesuale, dacă recursul a fost declarat în termen, motivele de recurs se încadrează în cele limitativ prevăzute la art. 488 C.proc.civ., și, atunci când este cazul, recursul a fost timbrat, se va face o analiză pe fond a recursului.

Casarea se dispune la instanța de apel care a pronunțat hotărârea atacată.

Totuși, dacă în mod greșit prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, iar părțile solicitaseră în mod expres, prin cererea de apel ori prin întâmpinare, trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, instanța de recurs va casa atât decizia instanței de apel, cât și sentința și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe. În respectarea cerințelor art. 480 alin. (3) C.proc.civ., trimiterea spre rejudecare poate fi dispusă o singură dată în cursul procesului.

Atunci când interesele bunei administrări a justiției o cer, cauza va putea fi trimisă oricărei alte instanțe de același grad cu instanța a cărei hotărâre este casată¹⁾, cu excepția cazului casării pentru lipsă de competență²⁾, când cauza va fi trimisă instanței competente sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent potrivit legii. De această dată, instanța va ține cont de prevederile **art. 25 alin. (2) teza a II-a**, conform cu care, în caz de trimitere spre rejudecare, dispozițiile legale privitoare la competență, în vigoare la data când a început procesul, rămân aplicabile.

Instanța supremă
nu casează cu
trimitere

299. Deși nu este vorba despre o casare cu reținere, întrucât nu reia judecata după casare, totuși instanța supremă nu mai trimite cauza spre rejudecare atunci când nelegalitatea hotărârii

¹⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „apreciind că, prin nemotivarea soluției pronunțate, tribunalul nu a intrat în cercetarea fondului pricinii, Curtea urmează să facă aplicarea dispozițiilor art. 312 alin. (5) C.proc.civ. raportat la art. 304 pct. 7 C.proc.civ., pe temeiul cărora va admite recursul reclamantului, va casa decizia recurată, pronunțată de Tribunalul Dâmbovița, și va trimite cauza, spre rejudecarea apelului, la o instanță de același grad, respectiv Tribunalul București; soluția casării cu trimitere la o altă instanță decât cea care a pronunțat hotărârea casată este permisă de dispozițiile art. 312 alin. (5) C.proc.civ. și ea se impune a fi adoptată în speță în vederea asigurării finalității încheierii de strămutare nr. 710 din 26 ianuarie 2007, deoarece, dacă s-ar dispune trimiterea cauzei spre rejudecare la aceeași instanță de apel, respectiv Tribunalul Dâmbovița, cauza în recurs ar ajunge tot la instanța de la care pricina a fost strămutată, respectiv Curtea de Apel Ploiești, ceea ce nu este de admis.” – C.A. București, s. a III-a civ., min. și fam., dec. nr. 754/2007, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 2007*, p. 1197.

²⁾ Lipsa de competență, care atrage casarea, nu trebuie să aparțină, neapărat, instanței care a pronunțat hotărârea casată, ci, în egală măsură, primei instanțe. Desigur, pentru ca recursul să poată fi admis, necompetența a fost invocată în condițiile prescrise de cod.

este determinată de faptul că instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești sau când s-a încălcat autoritatea de lucru judecat.

În aceste situații, după ce admite recursul și casează atât decizia, cât și sentința, pentru motivele prevăzute la art. 488 alin. (1) pct. 4 și 7 C.proc.civ., instanța supremă respinge cererea de chemare în judecată ca inadmisibilă.

Regula pentru alte instanțe – casarea cu reținere

300. Soluțiile pe care le pot pronunța alte instanțe de recurs sunt prevăzute la art. 498 C.proc.civ.

Astfel, în condițiile art. 498 alin. (1), în cazul în care competența de soluționare a recursului aparține tribunalului sau curții de apel și s-a casat hotărârea atacată, rejudecarea procesului în fond se va face de către instanța de recurs, fie la termenul la care a avut loc admiterea recursului, situație în care se pronunță o singură decizie, fie la un alt termen stabilit în acest scop.

Având în vedere acest text, după admiterea recursului, regula pentru tribunal și curtea de apel este casarea cu reținere, în vederea rejudecării procesului, numărul casărilor cu reținere nefiind limitat.

Rejudecarea fondului procesului poate fi făcută la termenul la care s-a admis recursul, caz în care se pronunță o singură decizie atât asupra recursului, cât și asupra fondului.

Dacă rejudecarea este făcută la un alt termen, întrucât este necesară administrarea de probe suplimentare asupra fondului sau pentru că părțile nu au pus concluzii și asupra fondului, se pronunță o primă decizie prin care se admite recursul, se casează hotărârea și se fixează termen pentru rejudecare, cu citarea părților¹⁾, și apoi o altă decizie asupra fondului.

Casarea cu trimitere

301. Totuși, față de art. 498 alin. (2), instanțele prevăzute la alin. (1) vor casa cu trimitere, o singură dată în cursul procesului, în cazul în care instanța a cărei hotărâre este atacată cu recurs a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului sau judecata s-a făcut în lipsa părții care a fost nelegal citată, atât la administrarea probelor, cât și la dezbaterile fondului. În vederea rejudecării, cauza se trimite la instanța care a pronunțat

¹⁾ Sub marginala „Termen în cunoștință”, art. 229 alin. (2) pct. 5 prevede că dispozițiile alin. (1) (*privitoare la termenul în cunoștință*, s.n.) nu se aplică: 5. în cazul în care instanța de apel sau de recurs fixează termen pentru rejudecarea fondului procesului după anularea hotărârii primei instanțe sau după casarea cu reținere.

hotărârea casată ori la altă instanță de același grad cu aceasta, din aceeași circumscripție. Dispozițiile art. 497 se aplică în mod corespunzător, în caz de necompetență, de depășire a atribuțiilor puterii judecătorești și de încălcare a autorității de lucru judecat.

Tribunalul și curtea de apel pot casa cu trimitere o singură dată în cursul unui proces, chiar dacă și după prima casare este pronunțată o hotărâre care, în lipsa casării cu trimitere anterioare, ar fi atras o asemenea soluție.

Scopul casării
cu trimitere

Cazuri de casare
cu trimitere

Nu s-a intrat în
analiza fondului

302. Casarea cu trimitere este justificată de necesitatea asigurării dublului grad de jurisdicție.

303. Casarea cu trimitere poate fi pronunțată de tribunal sau de curtea de apel numai în două situații, respectiv atunci când instanța a cărei hotărâre este atacată cu recurs a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului¹⁾, precum și dacă judecata s-a făcut în lipsa părții care a fost nelegal citată, atât la administrarea probelor, cât și la dezbaterile fondului.

304. Cât privește primul caz în care se poate dispune casarea cu trimitere, expresia „fără a intra în judecata fondului”²⁾

¹⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „prin acțiunea inițială, reclamantul a chemat în judecată pârâta pentru a se dispune evacuarea acesteia de pe terenul de 45 mp aparținând domeniului public al acestuia. (...) Chiar dacă reclamantul și-a intitulat acțiunea greșit ca fiind de evacuare, întemeiată pe dispozițiile art. 1430 și 1436 C.civ., având în vedere scopul urmărit de acesta și dispozițiile art. 129 alin. (6) C.proc.civ., acțiunea trebuia calificată ca fiind o acțiune în revendicare, întrucât obiectul îl constituie eliberarea unui teren, iar între părți nu au existat raporturi de obligații derivate din locațiune, ci raporturi de drept real, constând în exercitarea fără drept de către pârâtă a folosinței terenului proprietatea reclamantului. (...) urmare a calificării greșite a acțiunii reclamantului, atât la fond, cât și în apel, cauza a fost soluționată fără a se intra în cercetarea fondului acțiunii reclamantului, ceea ce impune casarea cu trimitere spre rejudecare.” – C.A. Pitești, s. civ., de muncă și asig. soc., min. și fam., dec. nr. 263/R/2008, în *Buletinul Curților de Apel nr. 4/2008*, p. 70.

²⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „nepronunțarea instanței de apel asupra cererii reconvenționale, ca urmare a apelului declarat de pârât, atrage casarea deciziei atacate, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare la aceeași instanță.” – C.A. București, s. a III-a civ, dec. nr. 2080/1999, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anul 1999*, p. 363; „Încălcarea de către instanța de apel a principiului disponibilității, prin omiterea cercetării criticilor aduse de apelanți sentinței și întemeierea soluției de apel pe motive străine de cadrul fixat de apelant, reprezintă împrejurări care configurează motivul de casare prevăzut de art. 304

pct. 5 C.proc.civ., justificând soluția instanței de recurs, în sensul casării deciziei apelate și trimiterii cauzei instanței de apel, pentru rejudecare.” – C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 311/2002, în *Practică judiciară civilă pe anii 2001-2002*, p. 522; „Deoarece „cercetarea fondului”, în sensul art. 312 C.proc.civ., presupune existența tuturor elementelor de rezolvare a fondului cauzei, iar unul din aceste elemente este încheierea de dezbateri la care se referă art. 147 C.proc.civ., în lipsa ei, fondul cauzei a fost soluționat chiar aparent, iar acest mod de rezolvare impune casarea hotărârii și trimiterea cauzei spre rejudecare.” – C.A. Iași, dec. civ. nr. 1369/2000, în *Jurisprudența în materie civilă pe anul 2000*, p. 241. **Notă** – Soluția este greșită. Încheierea de dezbateri are rolul de a permite instanței de control judiciar, atunci când se amână pronunțarea, iar dezbaterile nu sunt consemnate în practica hotărârii, să verifice dacă la termenul la care au avut loc dezbaterile în fond completul a fost legal constituit, dacă au fost respectate drepturile procesuale ale părților, prezența acestora și concluziile pe care le-au formulat, alte împrejurări legate de desfășurarea dezbaterilor. Verificarea tuturor acestor elemente nu înseamnă însă o analiză a fondului pricinii, astfel încât să se susțină că încheierea de dezbateri este unul dintre elementele de rezolvare a fondului cauzei. Pe de altă parte, împrejurarea că lipsa încheierii de dezbateri atrage nulitatea hotărârii, în condițiile actualului art. 175 C.proc.civ., nu înseamnă că instanța nu a soluționat fondul. Acest aspect rezultă din dispozitivul și considerentele hotărârii pentru care nu s-a întocmit încheierea de dezbateri. Constatând nulitatea, instanța de recurs trebuie să dispună casarea pentru motivul prevăzut de art. 488 pct. 5 C.proc.civ. și să rejudece fondul; „În lipsa identificării și delimitării suprafeței de teren pentru care se dispune anularea parțială a titlului de proprietate, prin efectuarea unei expertize, hotărârea nu poate fi pusă în executare, astfel că se impune casarea deciziei și trimiterea cauzei spre rejudecare.” – C.A. Cluj, s. civ., de muncă și asig. soc., min. și fam., dec. nr. 1073/R/2004, în *B.J./2004*, p. 247; „Pentru a se putea stabili cu certitudine existența partajului voluntar invocat de recurenți, precum și a traseului servituții de trecere, instanțele sunt datoare să administreze toate probele impuse de o completă cercetare a fondului. În același timp, nu poate fi acceptată o variantă de partaj considerată „echitabilă”, fără a se stabili dacă între părți sau antecesorii lor a intervenit un partaj voluntar. (...) Totodată, apare ca necesară în cauză efectuarea unei noi expertize în care să se țină seama de toate dovezile utile cauzei, astfel că se poate reține insuficiența cercetare a fondului cauzei și incidența, pentru aceste motive, a dispozițiilor art. 312 alin. (5) C.proc.civ., cu consecința casării deciziei și trimiterea cauzei la Tribunalul Bistrița-Năsăud pentru rejudecarea apelului.” – C.A. Cluj, s. civ., de muncă și asig. soc., min. și fam., dec. nr. 1394/R/2005, în *B.J./2005*, p. 238; „Analizând considerentele deciziei atacate se constată că instanța de apel nu le-a analizat, calificându-le simple speculații făcute de apelați. Refuzând, practic, să se pronunțe asupra acestor motive, instanța de apel a dat o hotărâre nelegală. O instanță de apel nu are dreptul legal de a califica un motiv de apel decât ca fiind întemeiat sau neîntemeiat. Orice altă calificare, urmată de necercetarea acestor motive, tocmai datorită calificării date, echivalează cu nesoluționarea apelului. Prin urmare, se impune admiterea recursului, casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel, care urmează a analiza

trebuie înțeleasă în sensul că instanța s-a pronunțat în temeiul unei excepții procesuale, a omis să soluționeze o cerere ori s-a pronunțat cu privire la altceva decât i s-a cerut.

Partea nu a fost legal citată

305. În al doilea rând, casarea cu trimitere poate fi dispusă atunci când judecata s-a făcut în lipsa părții care a fost nelegal citată, atât la administrarea probelor, cât și la dezbaterile fondului.

Pentru ca instanța să poată dispune casarea cu trimitere, este necesar ca partea să nu fi fost legal citată atât la termenul de administrare a probelor, cât și la termenul la care au avut loc dezbaterile în fond.

Dacă nelegala citare s-a produs la un singur termen dintre cele menționate, casarea va fi cu reținere.

Instanța la care se face rejudecarea

306. În ambele cazuri, după casare, instanța de recurs va trimite cauza spre rejudecare instanței care a pronunțat hotărârea casată sau unei alte instanțe de același grad cu aceasta și care se află în aceeași circumscripție teritorială.

În alegerea unei alte instanțe decât aceea care a pronunțat hotărârea recurată, trebuie avut în vedere că tribunalul poate judeca recursuri împotriva unor hotărâri pronunțate de judecătorii din raza sa teritorială. Prin urmare, va putea fi investită o altă instanță din raza teritorială a tribunalului respectiv.

Curtea de apel este competentă să judece recursuri împotriva hotărârilor date de tribunal în apel – cu excepția apelurilor împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorie în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 C.proc.civ., față de art. 483 alin. (2) C.proc.civ. – precum și împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță, fără drept de apel, ori în cazurile anume prevăzute de lege. Întrucât curtea de apel nu judecă recursuri împotriva unor hotărâri pronunțate în primă instanță de judecătorie, nu se pune problema casării atât a deciziei din apel, cât și a sentinței¹⁾. Așadar, curtea de apel va putea trimite cauza unui alt tribunal din raza sa teritorială.

și a se pronunța asupra tuturor motivelor invocate în apel, ocazie cu care se vor avea în vedere și argumentele invocate prin motivele de recurs, ca apărări de fond.” – ICCJ, s. civ. propr. int., dec. nr. 3166/2007, *nepublicată*.

¹⁾ De altfel, art. 498 alin. (2) C.proc.civ. nici nu face trimitere la prima teză a art. 497 C.proc.civ., care permite Înaltei Curți de Casație și Justiție să caseze atât decizia instanței de apel, cât și hotărârea primei instanțe.

Este investită o altă instanță

Aplicarea altor dispoziții legale

307. Cauza va fi trimisă spre rejudecare unei alte instanțe decât cea a cărei hotărâre a fost casată atunci când o asemenea măsură este necesară în interesul bunei administrări a justiției sau instanța a cărei hotărâre a fost casată nu mai există.

308. Tribunalele și curțile de apel aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 497 C.proc.civ. în caz de necompetență, de depășire a atribuțiilor puterii judecătorești sau de încălcare a autorității de lucru judecat.

Drept urmare, atunci când casarea a fost dispusă pentru necompetență, cauza va fi trimisă instanței competente¹⁾ sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent potrivit legii. Dacă tribunalul sau curtea de apel apreciază că avea competența de a judeca procesul în primă instanță sau în apel, casează hotărârea și reține cauza spre judecare potrivit acestei competențe.

În cazul în care casarea s-a dispus pentru că instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești ori a încălcat autoritatea de lucru judecat, cererea se respinge ca inadmisibilă.

3.1.5.8. Efectele casării

Hotărârea nu are niciun efect

309. În condițiile art. 500 alin. (1), hotărârea casată nu are nicio putere.

Întrucât hotărârea casată nu produce niciun efect, nu va putea fi opusă nici cu autoritate de lucru judecat. Așa se și explică de ce, în condițiile art. 430 alin. (4), când hotărârea este supusă apelului sau recursului, autoritatea de lucru judecat este provizorie.

De asemenea, hotărârea casată nu poate fi invocată cu valoare probatorie într-un alt proces.

Desființarea actelor de executare și asigurare

310. Urmare a faptului că hotărârea casată nu produce niciun efect, apar consecințe și pe planul executării săvârșite în temeiul hotărârii casate.

¹⁾ În jurisprudența anterioară noului Cod de procedură civilă s-a decis că „sesizată cu recursul revizuentei, curtea de apel a casat decizia și a trimis cauza pentru rejudecare aceleiași instanțe, în temeiul art. 312 alin. (5) C.proc.civ., reținându-se că tribunalul a încălcat dispozițiile legale privind competența soluționării unei cereri de revizuire, întrucât sentința pronunțată de instanța de fond a rămas definitivă prin respingerea apelului, iar recursul a fost soluționat fără a se evoca fondul cauzei.” – C.A. Pitești, dec. civ. nr. 84 R/2002, Ministerul Justiției – *Culegere de practică judiciară pe anii 1999/2002*, p. 163.